

Milan Petranović, dipl. iur.
predsjednik Kaznenog odjela
Vrhovnog suda Republike Hrvatske

NEKA RAZMATRANJA O PROBLEMATICI IDENTITETA PRESUDE I OPTUŽBE

Predmet ovog rada je pitanje identiteta presude i optužbe, odnosno u kojoj je mjeri sud vezan činjeničnim opisom kaznenog djela iz optužbe (subjektivni i objektivni identitet). Pitanje identiteta presude i optužbe posebice je važno glede prakse sudova jer ovo pitanje u teoriji i praksi još uvijek zadaje kaznenoprocne probleme

Uvod

Predmet ovog rada je pitanje identiteta presude i optužbe, odnosno u kojoj je mjeri sud vezan činjeničnim opisom kaznenog djela iz optužbe (subjektivni i objektivni identitet). Pitanje identiteta presude i optužbe posebice je važno glede prakse sudova jer ovo pitanje u teoriji i praksi još uvijek zadaje kaznenoprocne probleme.

Problemi se očituju u tome što je prema jednom stajalištu sud vezan glede odlučnih činjenica koje čine biće kaznenog djela, opisu djela iz optužbe, dok je prema drugom sud vezan samo za događaj iz optužbe. Naime, prema prvom shvaćanju sud ne može u činjenični opis izreke presude unijeti činjenice utvrđene tijekom glavne rasprave ako one nisu bile opisane u optužbi, a one bi uvjetovale drugu pravnu oznaku kaznenog djela, dok drugo stajalište polazi od toga da je sud vezan samo za to da utvrdi događaj koji je opisan u optužbi, tj. da u tijeku glavne rasprave utvrdi kako se taj događaj odigrao i da prema rezultatu glavne rasprave opiše događaj u izreci presude, bez obzira na činjenični opis iz optužnice.

Međutim, judikatura je unatoč navedenim pravnim shvaćanjima uspjela izgraditi čvrsti stav da je sud vezan samo na djelo koje je predmet optužbe, odnosno na glavnoj raspravi izmijenjenoj ili proširenoj optužnici (čl. 350. st. 1. ZKP), dakle između optužbe i presude mora postojati podudarnost.

Slijedi da je pitanje identiteta presude i optužbe jedno od najsuptilnijih pitanja i najspornijih problema kaznenoprocne prava, a istodobno i u praksi u kojoj se zauzimaju različita stajališta.

Presuda i optužba moraju se odnositi na istu osobu i isto djelo koje je predmet optužbe. Pitanje subjektivnog identiteta nije sporno ni u doktrini ni u praksi, ali je sporno pitanje objektivnog identiteta i u doktrini i u praksi. Putem formalnog i materijalnog identiteta dolazi do izražaja objektivni identitet presude i optužbe. Formalni identitet čini pravna oznaka kaznenog djela, a materijalni identitet čini činjenični opis djela u optužnici, optužnom prijedlogu i privatnoj tužbi.

Nije sporno u doktrini ni praksi da sud nije vezan za pravnu oznaku kaznenog djela kako je ona opisana u optužnici (čl. 350. st. 2. ZKP). Međutim, glede formalnog identiteta može se postaviti pitanje da li taj identitet može imati utjecaja na uspješnost obrane optuženika, jer njemu ne mora biti nevažno koji će elementi bića kaznenog djela biti uzeti u

obzir pri donošenju odluke, pa da usmjeri svoju obranu. Ovo je potrebno imati u vidu, zato što različite pravne oznake kaznenog djela mogu zahtijevati posebno dokazivanje ili pobijanje određenih činjenica od kojih zavisi da li će se primijeniti određena pravna ocjena kaznenog djela. Međutim, ipak je bitno koje su činjenice nesumnjivo utvrđene, a do utvrđivanja odlučnih činjenica optuženik je imao i ima punu mogućnost obrane. Slijedi, da pitanje pravne ocjene djela objektivno ne može utjecati na efikasnu obranu optuženika, pod pretpostavkom da su sve odlučne činjenice nesumnjivo i istinito utvrđene.

Materijalna strana objektivnog identiteta presude i optužbe predstavlja sporno pitanje i za doktrinu i praksu. Ovo pitanje nije od značaja samo sa stanovišta doktrine kaznenoprocenog prava, već je od velikog značaja za praktičnu djelatnost dijela kaznenog postupka, suda i obrane. Naime, pitanje se svodi na to koliko je sud vezan za činjenični opis kaznenog djela u optužnici i da li može i koliko a da ne prekorači optužbu, mijenjati činjenični opis kaznenog djela prema rezultatima glavne rasprave, ako državni odvjetnik ne uskladi optužbu s tim rezultatima.

Međutim, vezanost suda na činjenični opis kaznenog djela u optužnici ne rješava samo za sebe odredba čl. 350. st. 1. ZKP-a, već se moramo poslužiti tumačenjem i drugih procesnih odredaba da bi došli do zaključka da je naš kazneni postupak usvojio navedenu koncepciju.

Prije svega odredba čl. 341. ZKP-a propisuje da je tužitelj ovlašten u tijeku glavne rasprave izmijeniti optužnicu i to u skladu s izmijenjenim činjeničnim stanjem. Dakle, ovdje se radi o izmjeni činjeničnog opisa kaznenog djela iz ranije optužnice, što istodobno može uvjetovati i izmjenu pravne oznake kaznenog djela. Iz ove odredbe dalje proizlazi da tužitelj može na glavnoj raspravi usmeno izmijeniti optužnicu ili podnijeti novu te da stranke radi pripremanja nove optužnice ili obrane mogu zatražiti prekid glavne rasprave. Ako vijeće dopusti prekid glavne rasprave radi pripremanja nove optužnice, odredit će rok u kojem tužitelj treba pripremiti novu optužnicu, međutim, ako je on ne podnese u određenom roku, sud nastavlja glavnu raspravu na temelju prijašnje optužnice (čl. 341. st. 3. ZKP).

Jasno je, dakle, da tužitelj može na glavnoj raspravi izmijeniti (čl. 341. ZKP) odnosno proširiti optužbu (čl. 342. ZKP) i uskladiti je s izmijenjenim činjeničnim stanjem, a to se ostvaruje u jasnim i nespornim slučajevima. Postavlja se pitanje može li tužitelj uvijek ocijeniti izvedene dokaze i zaključiti koje će činjenice sud uzeti kao dokazane odnosno nedokazane. Jasno je da to tužitelj ne može ocijeniti, jer sud mora voditi postupak tako da stranke ne mogu ocijeniti izvedene dokaze. Stoga može nastati kaznenoprocenka situacija u kojoj će se neminovno postaviti pitanje identiteta presude i optužbe. To pitanje će se posebno postaviti glede kaznenih djela za koja vrijede odredbe skraćenog postupka (čl. 430. ZKP) jer državni odvjetnik nije obvezan doći na glavnu raspravu (čl. 441. st. 1. ZKP), a oštećenik ako je prisutan glavnoj raspravi i ako je prihvatio zastupanje optužbe, ne može ni odustati od optužbe ni djelomično ni u cijelosti, a niti je proširiti ili izmijeniti pravnu oznaku kaznenog djela, pa time može doći u pitanje identitet presude i optužbe.

Isto tako, u skraćenom postupku privatni tužitelj ne mora doći na glavnu raspravu ako ima prebivalište izvan područja suda kojem je podnesena privatna tužba i ako je stavio prijedlog da se glavna rasprava održi u njegovoj odsutnosti (čl. 441. st. 2. ZKP), pa nastaje ista situacija kao i u slučaju nedolaska državnog odvjetnika na glavnu raspravu. Ovakve kaznenoprocenske situacije otežavaju ionako osjetljivo pitanje objektivnog identiteta presude i optužbe. No, to nisu jedine poteškoće glede tog pitanja, one su još veće ako optužnicu zastupa oštećenik kao tužitelj i privatni tužitelj, posebice ako oni nemaju opunomoćenike, a poznato je da privatne tužbe često nisu dobro sastavljene. Ovo sve treba imati u vidu kada se razmatra pitanje identiteta presude i optužbe.

Zakon o sudovima za mladež nema posebnih odredaba o izmjeni i proširenju optužbe. Međutim, ove se odredbe odgovarajuće primjenjuju i na maloljetnog počinitelja kaznenog djela koji u vrijeme suđenja nije navršio 23 godine života.

Budući da je tužitelj ovlašten da s obzirom na rezultat glavne rasprave mijenja u tijeku glavne rasprave optužnicu, to nema potrebe da to radi sud mimo tužitelja, jer kad bi on to mogao, onda bi se to moralo izričito propisati.

Prema odredbi čl. 320. st. 1. ZKP-a predsjednik vijeća pita optuženika je li razumio optužbu, pa ako se predsjednik vijeća uvjeri da optuženik nije razumio optužbu, ponovo će mu izložiti njezin sadržaj na način na koji optuženik može najlakše razumjeti. To se odnosi na optužnicu uopće, pa, dakle, i na izmijenjenu optužnicu. Iz navedenog proizlazi da je sud dužan optuženika ispitati glede novih činjenica koje se odnose na drugačije djelo nego što je ono iz ranije optužnice koje je u činjenični opis unio tužitelj, a da sud nema obvezu tako postupati, ako on sam izmijenjene činjenice želi unijeti u opis kaznenog djela.

Ovdje optuženik dolazi u dvije situacije, jedna je povoljnija za njega, a druga nije. Kod prvog slučaja izmjenu optužnice vrši tužitelj pa je optuženik upoznat što mu se stavlja na teret, jer se glede toga ispituje, dok kod drugog slučaja optuženik ne zna koje nove činjenice sud smatra odlučnim da ih unese u činjenični opis djela izmijenjene optužnice. Istina sud nema obvezu da upozori optuženika koje nove činjenice namjerava iskoristiti u presudi protiv njega, ali nema ni zabrane da to ne učini, odnosno da čak i prekine glavnu raspravu radi pripremanja obrane.

Pitanje stroge vezanosti presude za kazneno djelo iz optužbe (čl. 350. st. 1. ZKP) je, kao što je već istaknuto, veoma složeno i u praksi zadaje dosta problema. Glede odgovora na to pitanje treba poći od nekih pravila. Tako sud ne može optuženika osuditi ne samo za drugo nego ni za drugačije kazneno djelo od onoga koje je sadržano u optužbi. Dakle, sud može s obzirom na izmijenjeno činjenično stanje, dopunjavati činjenični opis kaznenog djela iz optužbe samo dotle dok ostaje u okviru istog kaznenog djela iz ranije optužbe i njenog činjeničnog opisa. Npr. sud bi prekoračio optužbu kad bi u presudi činjenični opis kaznenog djela pomaganjem u izvršenju kaznenog djela primanje mita iz čl. 347. st. 1. KZ-a u svezi s čl. 38. st. 1. KZ-a izmijenio neke dijelove i dodao nove dijelove te učinio druge bitne izmjene u opisu djela iz optužbe, pa djelo kvalificirao kao kazneno djelo prijevare iz čl. 224. st. 1. KZ-a.

U okviru ove stroge vezanosti presude i optužbe moguće je izmijeniti odnosno dopuniti činjenični opis djela iz optužbe tako da se optuženik osudi za drugačije kazneno djelo ako je ono blaže od onog sadržanog u optužbi. Kad sud ne bi bio ovlašten tako postupiti, onda bi morao osloboditi optuženika od optužbe u cijelosti, što ne bi bilo u skladu sa zahtjevom tužitelja koji traži da mu se dosudi barem dio njegovog zahtjeva. Ovakvo postupanje suda je u interesu optuženika, jer je on suđen za manju kriminalnu količinu od one za koju je bio optužen, a sud u tom slučaju ostaje u okviru funkcije suđenja, dakle sud odstupa od optužbe, jer to nije na štetu optuženika i to nije u suprotnosti sa zabranom reformacije in peius. To će biti u slučaju kad se optuženik optužuje da je počinio kazneno djelo teške krađe iz čl. 217. st. 1. toč. 1. KZ – obijanjem zatvorenih soba, a u postupku se utvrdi drugačije činjenično stanje, tj. da se radi o kaznenom djelu krađe iz čl. 216. st. 1. KZ. Suprotno od toga sud ne može dodati u opis djela iz optužbe da je stvar oduzeta provaljivanjem ili ako se optužuje za krađu, onda se neće moći utvrđivati i suditi da je stvar oduzeta silom.

Slijedi da sud ne može mijenjati činjenični opis kaznenog djela ako bi to bilo na štetu optuženika, odnosno takva izmjena će se moći vršiti ako se dolazi do blaže kvalifikacije ili

ona ostaje ista. Npr. ako se optuženik optužuje da je izvršio krađu određene stvari iz određene zatvorene prostorije provaljivanjem, sud će moći utvrditi da je krađa izvršena obijanjem.

Sud može, međutim, mijenjati neke okolnosti koje ne predstavljaju obilježja djela (vrijeme, mjesto izvršenja djela, predmet na kojem je djelo izvršeno).

Kad su u pitanju dakle, elementi kaznenog djela koji djelo privilegiraju, kvalificiraju i konstituiraju Mladen Grubiša u članku: Pravila za praktično rješavanje pitanja objektivnog identiteta presude i optužbe postavlja pravila prema kojima pokušava razjasniti sporna pitanja identiteta presude i optužbe. Autor ovog rada, naime, smatra da se mogu postaviti sljedeća pravila:

1. Elementi koji djelo privilegiraju

a) Sud smije dodati neki element koji djelo privilegira i time doći do lakše kvalifikacije kaznenog djela. Npr. ako se optuženik optužuje da je počinio ubojstvo iz čl. 90. KZ-a, sud može utvrditi da je on počinio ubojstvo na mah iz čl. 92. KZ-a.

b) Sud ne smije eliminirati okolnost koja privilegira djelo.

c) Sud ne smije izmijeniti okolnost koja privilegira djelo, tj. ne smije jednu takvu okolnost zamijeniti drugom manje povoljnom za optuženika.

2. Kvalifikatorni elementi

Kvalifikatorni elementi odnose se na činjenice koje uvjetuju teži oblik kaznenog djela. Tu spada npr. teško ubojstvo iz čl. 91. KZ-a u odnosu na ono iz čl. 90. KZ-a.

Glede ovih elemenata važe pravila:

a) Sud ne smije dodati neki kvalifikatorni element djela. Npr. ako se optuženik optužuje za kazneno djelo krađe iz čl. 216. st. 1. KZ-a, sud neće moći utvrditi da je stvar oduzeta provaljivanjem zatvorenog prostora (čl. 217. st. 1. toč. 1. KZ). To će biti i u slučaju ako se optuženik optužuje za ubojstvo iz čl. 90. KZ-a, sud neće moći utvrditi da je ubojstvo počinjeno iz koristoljublja (čl. 91. toč. 5. KZ).

b) Sud smije u presudi eliminirati neki kvalifikatorni element. Tako, ako se optuženik optužuje da je počinio kazneno djelo zlorabe položaja i ovlasti iz čl. 337. st. 2. KZ-a, tako što je kao odgovorna osoba u cilju da drugom prouzroči štetu koja prelazi 30.000,00 kn, sud može utvrditi da ta šteta ne prelazi taj iznos i djelo u presudi pravno označiti po čl. 337. st. 1. KZ-a.

c) U presudi sud smije izmijeniti neki kvalifikatorni element. Npr. ako se optuženik optužuje za silovanje uslijed čega je silovana ženska osoba ostala trudna, sud može u presudi utvrditi da trudnoća silovane osobe nije nastupila uslijed silovanja.

Prema Mladenu Grubiši, sve dok modifikacije konstitutivnih elementa ne dovedu do drugog kaznenog djela:

a) Sud u presudi može otkloniti neki konstitutivni element. Npr. ako se optuženik optužuje za kazneno djelo razbojništva iz čl. 218. st. 1. KZ-a, tada sud može utvrditi da optuženik nije upotrijebio silu da bi oduzeo tuđu pokretnu stvar i optuženika osuditi za kazneno djelo krađe iz čl. 216. st. 1. KZ-a.

b) Sud u presudi može izmijeniti neki konstitutivni element koji se može odnositi kako na objektivne tako i na subjektivne elemente kaznenog djela. Tako sud ne bi prekoračio

optužbu ako se optuženik optužuje da je oštećeniku zadao teške tjelesne povrede a sud ga proglasio krivim za nanašanje lake tjelesne ozljede.

Kad je u pitanju voljni element kaznenog djela onda sud neće povrijediti objektivni identitet između presude i optužbe time što utvrdi da je optuženik počinio kazneno djelo iz nehaja, umjesto namjerno, kako je to optužen. Ako, međutim optužba sadrži činjenice koje se odnose na nehaj, sud ne može utvrđivati činjenice u pravcu da je optuženik kazneno djelo počinio s namjerom.

Ako se optuženik optužuje da je djelo počinio kao počinitelj odnosno supočinitelj (čl. 35. st. 2. KZ), sud neće prekoračiti optužbu ako utvrdi da optuženik nije sudjelovao u počinjenju kaznenog djela, već da je kao sudionik poticao na njegovo izvršenje odnosno pomagao prigodom izvršenja djela.

Isto tako sud može na temelju rezultata glavne rasprave utvrditi da je kazneno djelo ostalo u pokušaju iako je optužba bila da je optuženik djelo dovršio. Međutim, ako se optuženik optužuje da djelo nije dovršio, sud ne smije utvrditi da ga je dovršio.

Ukazujemo na to da okolnosti koje isključuju postojanje kaznenog djela ili kaznene odgovornosti ne utječu na objektivni identitet presude i optužbe, jer one uvijek prouzrokuju oslobođenje od optužbe i stoga nisu od utjecaja na pitanje objektivnog identiteta presude i optužbe.

Kad je u pitanju mijenjanje konstitutivnih elemenata kaznenog djela u korist optuženika, Mladen Grubiša, u već navedenom radu, ističe da se ne može ići preko granica izvan kojih djelo postaje drugo djelo. On smatra da jedno djelo postaje drugo djelo kad se ono djelo iz optužbe i ono iz presude ne odnosi na isti događaj, ali smatra da ova postavka neće uvijek biti dovoljna za rješavanje ovog pitanja. Ako se presuda odnosi na drugi događaj glede onog iz optužbe, radit će se uvijek o drugom kaznenom djelu, međutim, kad se presuda odnosi na isti događaj neće se uvijek raditi o istom odnosno drugačijem kaznenom djelu, već i u toj situaciji može se pojaviti drugo kazneno djelo. Npr. ako se optuženik optužuje za kazneno djelo razbojništva, a u tijeku glavne rasprave utvrdi se da mu nije bila namjera da oštećeniku silom oduzme tuđu pokretnu stvar, već da ga je tukao, zadavši mu tjelesnu ozljedu, radi toga da mu se osveti. Ovdje se radi o istom događaju, ali ne u istom odnosno drugačijem kaznenom djelu, već o posve drugom djelu – tjelesnoj ozljedi (čl. 98. KZ).

Nisu od utjecaja na objektivni identitet presude i optužbe činjenice koje su od važnosti na ublažavanje kazne, jer se radi o okolnostima koje su izvan pravne oznake kaznenog djela.

Isto tako identitet nije izmijenjen ako su u presudi izmijenjene okolnosti koje samo detaljnije označavaju kazneno djelo jer one nisu odlučne za izmjenu djela iz optužbe. Tako u odlučne činjenice ne spada bliže opisivanje načina na koje je djelo izvršeno ili druge činjenice koje mogu biti ispuštene iz činjeničnog opisa djela bez da se dira u objektivni identitet optužbe. Npr. nije odlučno je li vozač krenuo s parkirališta pored desne strane puta i vozilo iza sebe prepriječio put ili je lagano vozio uz ivicu desne trake i skretanjem u lijevo presjekao put vozilu iza sebe (VSH 1511/76).

Ovdje je potrebno ukazati na pitanje objektivnog identiteta presude i optužbe kod produljenog kaznenog djela. Naime, ako se na glavnoj raspravi utvrdi da je optuženik počinio još neke radnje koje ulaze u jedinstvenu cjelinu produljenog kaznenog djela, a tužitelj ne izmijeni optužbu, sud ne može presudom obuhvatiti i te radnje. Te radnje kao ni one koje bi bile otkrivene nakon donošenja presude ne mogu biti predmet novog optuženja i suđenja. Jedino je moguće da se sukladno odredbi čl. 405. st. 1. toč. 5. ZKP-a obnovi kazneni

postupak, ali samo pod uvjetom ako se iznesu nove činjenice ili podnesu novi dokazi koji pokazuju da osuđenik nije učinio radnju koja je obuhvaćena djelom iz osude, a postojanje tih činjenica moglo bi bitno utjecati na odmjerenje kazne.

Ako sud utvrdi da iz činjeničnog opisa optužbe ne proizlazi ono djelo za koje se optuženik optužuje, dužan je ispitati radi li se o nekom drugom odnosno drugačijem kaznenom djelu.

Ako sud tijekom postupka ne utvrdi onu pravnu oznaku kaznenog djela iz optužbe već drugu, neće donijeti oslobađajuću presudu za to djelo, već će donijeti osuđujuću presudu samo za onu kvalifikaciju koju smatra ispravnom i to obrazložiti, jer nije kaznenoproceno ispravno da u istoj presudi istodobno postoji oslobađajuća i osuđujuća presuda za isti činjenični opis kaznenog djela.

Prema odredbi čl. 350. ZKP-a propisano je ograničenje suda pri utvrđivanju činjeničnog stanja. To ograničenje glede navedenog činjeničnog stanja nameće se, prije svega, prvostupanjskom sudu, dok se to ograničenje odnosi na viši sud samo onda kad on odlučuje na raspravi. Ako se, međutim drugostupanjski sud kreće u granicama optužbe, onda može kaznenom djelu dati drugačiju pravnu oznaku, ali samo pod uvjetom da se drži žalbenih navoda, pa stoga djelo može pravno označiti po težoj kvalifikaciji ako je žalba usmjerena u tom pravcu, a lakšu kvalifikaciju može utvrditi samo ako je žalba podnesena u korist optuženika. To drugostupanjski sud može učiniti i po službenoj dužnosti, temeljem čl. 379. st. 1. toč. 2. ZKP, i kad je žalba podnesena na štetu optuženika.

Kad drugostupanjski sud odlučuje na temelju rasprave, on dolazi u kaznenoprocenu situaciju kao i prvostupanjski sud, što se tiče utvrđivanja činjenica.

Kad se postavi pitanje da je drugostupanjski sud potpuno vezan okvirima žalbe, teorija na ovo pitanje nije potpuno odgovorila, a sudska praksa ne izražava određeni stav glede tog pitanja.

Ovo su složeni kaznenoproceni problemi, ali se ipak u okviru drugostupanjske rasprave glede utvrđivanja činjeničnog stanja moraju riješiti na jedan određeni način.

Naime, ako je prihvaćena žalba tužitelja i rasprava teče po toj žalbi, onda je tužitelj potpuno ograničen sadržajem svoje žalbe glede isticanja novih činjenica i dokaza, a osim toga on je vezan i objektivnim identitetom presude i optužbe. To znači da uloga tužitelja na raspravi pred drugostupanjskim sudom ne može ići u pravcu utvrđivanja drugačijeg, za optuženika težeg kaznenog djela od onog iz optužnice, a niti drugog kaznenog djela opet glede onog iz optužnice. Međutim, kad je u pitanju ova procesna situacija onda treba istaknuti da optuženik može iznositi nove činjenice i dokaze kojima bi se suprotstavio argumentima tužiteljeve žalbe, a može, osim toga, iznijeti i dokaze koji bi mogli dovesti do njegovog oslobođenja ili odbijanja optužbe, odnosno do utvrđivanja lakšeg kaznenog djela od onog iz presude.

Isto tako i optuženik može iznositi nove činjenice i dokaze kad se na raspravi pred drugostupanjskim sudom raspravlja na temelju njegove žalbe podnesene protiv prvostupanjske presude, s time da optuženik na raspravi nije vezan objektivnim identitetom presude i optužbe, pa bi tim činjenicama mogao dovesti ne samo do utvrđenja drugog već i težeg kaznenog djela zbog kojeg bi bio oslobođen, jer nije učinio djelo za koje se optužuje (čl. 350. st. 1. i 354. toč. 3. ZKP).

U ovoj procesnoj situaciji i tužitelj bi mogao iznositi nove činjenice i dokaze koje bi bile suprotne optuženikovim činjenicama i dokazima iznesenim u žalbi i na raspravi, ali unatoč tome tužitelja i dalje veže objektivni identitet presude i optužbe, tj. on iznošenjem

novih činjenica i dokaza ne bi mogao izići iz okvira optužnice, a osim toga ograničava ga zabrana reformacije in peius.

Prema odredbi čl. 378. ZKP-a i sud na drugostupanjskoj raspravi ima pravo da po službenoj dužnosti izvede nove dokaze, ali i za sud postoje ista ograničenja kao i za stranke, o kojima je bilo riječi naprijed, a što ovisi o tome o čijoj se žalbi odlučuje.

Na drugostupanjskoj raspravi tužitelj može, s obzirom na rezultate rasprave, izmijeniti optužbu u korist optuženika, ali ne može odustati od optužbe (čl. 46. ZKP), jer se u tijeku drugostupanjske rasprave ne raspravlja o optužnici, već o žalbi protiv presude. Dakle, ako bi tužitelj na raspravi odustao od optužbe, to bi bilo suprotno odredbi čl. 46. ZKP-a. Ovdje treba navesti da je prema ranijoj odredbi čl. 364. st. 5. ZKP/93 tužitelj mogao, s obzirom na rezultate rasprave, u cijelosti ili djelomično odustati od optužnice, ali je ta odredba brisana 1997. godine, tako da sadašnja odredba čl. 377. ZKP-a ne sadrži više odredbu iz st. 5. čl. 364. ZKP/93.

U svezi s pitanjem objektivnog identiteta presude i optužbe navodimo neke od sudskih odluka.

1. Optužba nije prekoračena, ako je privatna tužba podnesena za kazneno djelo klevete, a sud proglasi krivim okrivljenika za kazneno djelo iznošenja osobnih i obiteljskih prilika, jer se kod toga kaznenog djela može raditi i o istinitim i neistinitim tvrđenjima. (Okružni sud u Slavonskoj Požegi, KŽ-386/1975)

2. Prekoračen je objektivni identitet optužnice kada je prvostupanjski sud optuženika proglasio krivim da je vozilo dao na upravljanje drugoj osobi koja je bila pod utjecajem alkohola, pa da je ona prouzročila prometnu nesreću, kada je optužnicom optuženiku bilo stavljeno na teret da je, upravljajući pod utjecajem alkohola osobnim automobilom, prouzročio prometnu nesreću i time počinio teško djelo protiv sigurnosti prometa. (VSH, KŽ-258/1975)

3. Okolnost da je optuženik povezao oštećenika za koga je znao da je pijan, zbog čega je morao očekivati neki njegov neoprezan postupak tijekom vožnje, te uslijed toga pad s motocikla, ne može se staviti optuženiku na teret jer bi time bila prekoračena optužba. (VSH, KŽ-913/1978 od 9. rujna 1979.)

4. Ostvarena je bitna povreda kaznenog postupka iz ove točke kada je sud, bez izmjene optužbe kojom se optuženik tereti za kazneno djelo pronevjere iz čl. 229. KZH-a, proglasio krivim optuženika za kazneno djelo nesavjesnoga gospodarskoga poslovanja iz čl. 103. KZH-a. (VSH, KŽ-983/1985 od 3. rujna 1987.)

5. Unošenjem u prvostupanjsku presudu, donesenu u obnovljenom postupku, nakon ukidanja prijašnje prvostupanjske presude uvažanjem žalbe optuženika, kao jedino podnesene, teksta. "...uslijed stanja alkoholiziranosti i vozačke nesposobnosti", koji je u prijašnjoj presudi ispušten, prekoračena je optužba i utvrđeno nepovoljnije stanje za optuženika, pa time i ostvarena bitna povreda odredaba kaznenog postupka. (VSH, KŽ-628/1988)

6. Ostvarena je apsolutno bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 354. st. 1. t. 9. ZKP-a kada je prvostupanjski sud optuženika proglasio krivim zbog kaznenog djela iz čl. 146. st. 1. KZRH-a, umjesto kaznenog djela ubojstva u pokušaju iz čl. 34. st. 1. KZRH-a u vezi sa čl. 17. st. 1. OKZRH-a, premda državni odvjetnik nije izmijenio optužbu.

Iz obrazloženja:

“Pobijanom presudom optuženik je proglašen krivim zbog kaznenog djela dovođenja u opasnost života i imovine općeopasnom radnjom ili sredstvom iz čl. 146. st. 1. KZRH-a, što je u isto vrijeme i na istom mjestu iz svog automobila uzeo pušku sačmaricu, te iz iste ispalio metak u zrak na stepeništu ispred lokala, a potom ne mogavši ući u isti, čuvši da gosti bježe ulicom iza lokala, krenuo do ugla te s udaljenosti od oko 74,60 m ispalio metak koji sadrži 12 zrna iz navedene puške u pravcu odvojka na kojem su se nalazili D.J. i Ž.J. kojom prilikom je od zrna sačme pogođen D.J., a oštećena su i dva osobna automobila.

Takvom izmjenom činjeničnoga opisa i pravne kvalifikacije prvostupanjski sud nije poštivao pravilo iz čl. 336. st. 1. ZKP-a, budući da se presuda može odnositi samo na djelo koje je predmet optužbe sadržane u podnesenoj odnosno na glavnoj raspravi izmijenjenoj optužnici. U konkretnom slučaju radi se o drugom djelu, za koje je optuženik proglašen krivim od onoga za koje ga se optužuje, budući da je individualni zaštitni objekt kod k.d. iz pobijane presude sigurnost za život, tijelo ili imovinu, a grupni, opća sigurnost ljudi i imovine, kako to određuje glava XIII. KZRH, u koju je to djelo i svrstano.” (VSRH, I Kž-560/1997 od 28. siječnja 1998.)

7. Ostvarena je apsolutno bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 364. st. 1. t. 9. ZKP-a kada je sud bez izmjene optužbe u smislu čl. 337. st. 1. ZKP-a, optuženika proglasio krivim za kazneno djelo nasilničkog ponašanja iz čl. 198. st. 2. KZH-a, iako im je optužnicom stavljeno na teret kazneno djelo razbojništva iz čl. 132. st. 2. KZH-a. (VSH, I Kž-624/1988 od 8. studenoga 1989.)

8. Sud bi prekoračio optužbu i učinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 364. st. 1. t. 9. ZKP-a u vezi sa čl. 346. ZKP-a kada bi optuženika proglasio krivim za postupanje protivno propisima iz Zakona o osnovama sigurnosti prometa na cestama kojim se povređuje neka druga odredba toga Zakona, a ne za ono postupanje koje je opisano u optužnom aktu u kojem se ističe drugi uzrok prometne nesreće i neko drugo protupravno postupanje.

U takvom slučaju sud je dužan optuženika osloboditi optužbe, a ne izmjenom činjeničnoga stanja iz optužnoga akta opisati to drugo protupravno postupanje i za to ga proglašavati krivim. (VSH, Kž-558/1988)

9. Prema odredbi članka 442. st. 1. ZKP-a oštećenik ima pravo na glavnoj raspravi, ukoliko nije nazočan državni odvjetnik, zastupati optužbu u granicama optužnoga prijedloga. To, međutim, ne znači da oštećenik može optužbom raspolagati tako da mijenja činjenični opis djela jer to ima pravo samo ovlašteni tužitelj. Kada je opunomoćenik oštećenika na glavnoj raspravi izmijenio činjenični opis djela iz optužbe tako da ga je prilagodio činjenicama koje su proizlazile iz dokaznoga postupka, i pri tome opis djela bitno izmijenio tako da se više nije radilo o prometnoj situaciji koja se okrivljeniku stavlja na teret optužnim prijedlogom državnog odvjetnika (umjesto povrede čl. 110. st. 3. i 4. Zakona o osnovama sigurnosti na cestama okrivljeniku stavljena na teret povreda članka 45. st. 1. toga Zakona) prvostupanjski je sud, proglasivši okrivljenika krivim po tako izmijenjenoj optužbi, povrijedio objektivni identitet optužbe i počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka prekoračenjem optužbe iz čl. 364. st. 1. t. 9. ZKP-a. (Županijski sud u Bjelovaru, Kž-109/1993 od 1. travnja 1993.)

10. Ne može se uzeti da je prekoračena optužba u smislu čl. 354. st. 1. t. 9. ZKP-a u vezi s čl. 336. st. 1. ZKP-a kada je optuženik, koji je bio optužen da je u tučnjavi oštećeniku

zadao tešku tjelesnu ozljedu i time učinio kazneno djelo iz čl. 40. st. 1. KZRH-a, u nedostatku dokaza da je on oštećeniku zadao tu ozljedu, proglašen krivim za kazneno djelo sudjelovanja u tučnjavi iz čl. 42. st. 1. KZRH-a.

Iz obrazloženja:

“Optuženik u žalbi navodi da je prvostupanjski sud počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka, budući da ga je proglasio krivim zbog kaznenog djela sudjelovanja u tučnjavi iz čl. 42. st. 1. KZRH-a iako je bio optužen zbog počinjenja kaznenog djela teške tjelesne ozljede iz čl. 40. st. 2. KZRH-a, što bi ukazivalo na bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 354. st. 1. t. 9. ZKP-a (čl. 336. st. 1. ZKP).

Međutim, za razliku od tvrdnji iz žalbe, ovaj Vrhovni sud, kao drugostupanjski sud, smatra da u konkretnom slučaju nije prekoračena optužba u smislu čl. 336. st. 1. ZKP-a kada je optuženik proglašen krivim zbog kaznenog djela sudjelovanja u tučnjavi iz čl. 42. st. 1. KZRH-a, iako je bio optužen da je počinio kazneno djelo teške tjelesne ozljede iz čl. 40. st. 2. KZRH-a. Naime, optuženik nije proglašen krivim niti za teže djelo niti za drugo djelo nego što je bio optužen, a činjenični opis djela iz optužnice je sadržavao u sebi sve bitne elemente kaznenog djela iz čl. 42. st. 1. KZRH-a, pa stoga nema bitne povrede odredaba kaznenog postupka na koju ukazuje žalitelj.

U konkretnom slučaju sudjelovanje u tučnjavi predstavlja samo pobliže neodređeno sudjelovanje u izvršenju kaznenog djela teške tjelesne ozljede koje je bilo obuhvaćeno optužbom. Samo sudjelovanje u tučnjavi nije bilo posebno inkriminirano, jer to zbog odnosa supsidijariteta koji postoji između kaznenog djela iz čl. 42. st. 1. KZRH-a i onoga iz čl. 40. st. 2. KZRH-a i nije bilo moguće, budući da je optuženiku bilo inkriminirano kazneno djelo nanošenja teške tjelesne ozljede. Stoga mu optužnica nije ni mogla posebno inkriminirati i sudjelovanje u toj tučnjavi, jer nema stjecaja između tih kaznenih djela.

Međutim, kako se u provedenom postupku nije moglo dokazati da je upravo optuženik zadao tešku tjelesnu ozljedu oštećeniku, a utvrđeno je da je sudjelovao u tučnjavi u kojoj je ta ozljeda zadana, nije bilo smetnje da ga se proglasi krivim za samo sudjelovanje u tučnjavi u kojoj je ta povreda oštećeniku nanesena.” (VSRH, I KŽ-593/1995 od 27. rujna 1995.)

11. Utvrđivanjem pobližega, točnijega vremena ostvarenja kaznenog djela ne narušava se identitet optužbe do mjere da bi se zbog toga radilo o drugome djelu, pa ni drukčijem, jer se time ne dovodi u pitanje inkriminirani događaj, niti se radi o odlučnoj činjenici da bi time bilo dovedeno u pitanje bitno obilježje kaznenog djela. (VSRH, I KŽ-39/1995 od 14. rujna 1995.)

12. Prvostupanjski sud nije optužbu prekoračio time što je u činjenični opis kaznenog djela krivotvorenja novca iz čl. 148. st. 1. OKZRH-a umjesto riječi: “tiskao neutvrđenu količinu novčanica USA dolara”, unio riječi: “tiskao oko 50.000 dolara”.

Na takvo utvrđenje sud je bio ovlašten jer se njime ne dira u kvalifikaciju djela, niti se na bilo koji drugi način dovodi u pitanje identitet djela iz optužbe. (VSRH, I KŽ-399/1996 od 4. rujna 1996.)

13. Optužba nije prekoračena kada je sud u činjenični opis djela, koji inače sadrži sve elemente bića kaznenog djela ubojstva iz čl. 34. st. 1. KZRH, unio tekst da je oštećenik uhvatio za cijev puške pokušavajući je odmaknuti od sebe. Na takvo utvrđenje sud je bio ovlašten jer se njime ne dira u kvalifikaciju djela, niti se na bilo koji drugi način dovodi u pitanje identitet djela iz optužbe.

Iz obrazloženja:

“U odnosu na navode žalbe treba reći da su netočni navodi žalitelja da je sud zakoračio u pravo državnoga odvjetnika, da jedino on određuje predmet suđenja i da je time doveo u pitanje objektivno odabirajući sam činjenice iz rezultata glavne rasprave i konstruirajući po vlastitoj ocjeni drugo djelo, te time preuzeo u stvari, funkciju državnoga odvjetnika. Naime, postoji vezanost suda za događaj, što ga optužba inkriminira, a kakav u pojedinostima proiziđe iz rezultata glavne rasprave. Optužba nije prekoračena sve dok se presuda kreće u granicama kriminalnoga događaja kakav se stvarno odigrao, bez obzira na to je li on točno u cijelosti obuhvaćen optužnicom. Izmjene koje je unio prvostupanjski sud u činjenični opis djela u presudi dovele su samo do drugačijega djela, ali ne i do drugoga djela, pa je sačuvan identitet presude i optužbe. Djelo je za optuženika ostalo jednako teško, ako ne i lakše od onoga iz optužbe, sud je u presudi obuhvatio isti događaj mijenjajući samo okolnosti koje su proizišle iz glavne rasprave, a tiču se bliskih svojstava djela. Navodi činjeničnoga opisa djela u presudi, da je oštećenik pokušao uhvatiti za cijev puške i odmaknuti je od sebe te da je uhvatio pušku s tim ciljem, samo je precizniji opis događaja što proizlazi iz dokaznoga postupka. Radi se o činjeničnom stanju koje je povoljnije za optuženika, a ne izlazi iz granica opisa događaja kako ga je dala optužba. Opis djela naveden u presudi razlikuje se od činjeničnog opisa djela i optužnice glede okolnosti koje nisu bitne za samu kvalifikaciju djela, prema tome nije u pravu žalitelj kada ističe tu žalbenu osnovu.” (VSRH, I KŽ-329/1996 od 28. kolovoza 1996.)

14. Optužba je prekoračena kada je sud proglasio optuženika krivim zbog kaznenog djela ubojstva na mah iz čl. 35. KZRH-a, a da državni odvjetnik nije izmijenio optužbu, umjesto zbog kaznenog djela napada na vojnu osobu u obavljanju službe iz čl. 158. st. 4. OKZRH-a.

Iz obrazloženja:

“Prvostupanjski sud nalazi utvrđenim da je optuženik počinio kazneno djelo ubojstva na mah i jedno kazneno djelo ubojstva na mah koje je ostalo u pokušaju, doveden bez svoje krivnje u jaku razdraženost ponašanjem oštećenika, pa je u tom pravcu izmijenio činjenični opis kaznenog djela iz optužnice, prilagodivši ga činjeničnom stanju za koje nalazi da je tijekom postupka utvrđeno.

Budući da se optuženika optužnim aktom tereti za kazneno djelo napada na vojnu osobu u obavljanju službe iz čl. 158. st. 4. OKZRH-a, prvostupanjski sud osudivši ga za kazneno djelo ubojstva na mah stavio je optuženiku na teret ne drugačije, već potpuno drugo kazneno djelo čiji je zaštitni objekt različit, te dodavši potpuno novu kriminalnu količinu u činjenični opis, iako se radi o lakšem kaznenom djelu koje je za optuženika povoljnije, sud prvoga stupnja je na ovaj način prekoračio optužbu i počinio bitnu povredu odredbe iz čl. 354. st. 1. t. 9. ZKP-a na koju ovaj sud, kao drugostupanjski sud, pazi po službenoj dužnosti. (VSRH, I KŽ-217/1994 od 26. ožujka 1997.)

15. Nije prekoračena optužba zato što je prvostupanjski sud u slučaju kaznenog djela dovršenoga ubojstva, a nakon provedenoga postupka, opisujući mjesto uboda nožem sam, umjesto navoda iz optužbe “u predjelu gornje strane lijeve nadlaktice” stavio riječi “u predio iznad lijeve pazušne jame i iznad zgloba lijevog ramena.”

Iz obrazloženja:

“Suprotno navodima žalbe, prvostupanjski sud nije prekoračio optužbu i nije počinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 364. st. 1. t. 9. ZKP-a tako što je kao mjesto ozljede umjesto u predjelu gornje strane lijeve nadlaktice, kako je bilo navedeno u optužnici,

u presudi utvrdio da je ubod nožem izvršen u predio iznad lijeve pazušne jame i iznad zgloba lijevoga ramena. Radi se o preciziranju činjeničnoga opisa djela, prema činjeničnom stanju tijekom dokaznoga postupka, na koje je prvostupanjski sud bio ovlašten, jer nema nikakve dvojbe da se i nakon te izmjene presuda odnosi na djelo koje je predmet optužbe (čl. 336. st. 1. ZKP)". (VSRH, I KŽ-1263/1992 od 17. veljače 1993.)

16. Prvostupanjski sud nije prekoračio optužbu kada je, zaključivši na osnovi utvrđenoga činjeničnoga stanja da je počinitelj prouzročio prometnu nesreću iz nehaja, a ne s neizravnom namjerom, izmijenio opis djela tako da je ispustio navod iz optužnice o stupnju alkoholiziranosti optuženika i unio elemente iz kojih proizlazi nehajni oblik krivnje, pri čemu nije izmijenio ostale opisane nepravilnosti u vožnji optuženika, a pravna oznaka djela za koje je optuženik proglašen krivim nije za njega nepovoljnija.

Iz obrazloženja:

"Ne stoji tvrdnja državnoga odvjetnika da je pobijanom presudom prekoračena optužba tako što je prvostupanjski sud, proglašivši krivim optuženika za blaže kazneno djelo od onoga iz optužnice, dopunio činjenični opis djela u izreci dodavanjem određenih elemenata koje nije sadržavao činjenični opis optužbe. Usporedba izreke pobijane presude i optužnice pokazuje da je iz izreke ispušten dio optužbe o namjernom kršenju odredbe članka 164. st. 1. Zakona o osnovama sigurnosti prometa na cestama i veza između vožnje u alkoholiziranom stanju i nesreće, jer je optuženik proglašen krivim samo za kršenje odredbe članka 45. istoga Zakona, tj. zbog vožnje neprilagođenom brzinom u konkretnoj prometnoj situaciji (mraku i dometu kratkih svjetala prilikom mimoilaženja s drugim vozilom), što je opisano istovjetno kao i u optužnici, pri čemu pobijana presuda uzrok ugrožavanja javnoga prometa i dovođenja u opasnost života oštećenika vidi u neprilagođenoj brzini vožnje.

Pri tome je sud u izreku unio pojedinosti da je optuženik olako držao da će i pri brzini od 67 km/sat moći uočiti i pravodobno reagirati na prometnu situaciju i druge sudionike ispred sebe na kolniku, a žalitelj upravo u dodavanju ovih okolnosti subjektivne naravi glede kršenja članka 45. citiranoga Zakona o osnovama sigurnosti prometa na cestama, vidi prekoračenje optužbe što ne stoji, jer pojedinost subjektivnoga odnosa prema djelu za kršenje istoga prometnoga propisa za koji se on i optužuje, ali u okviru blažega nehajnoga oblika krivnje za razliku od namjernoga iz optužnice, ne predstavlja prekoračenje optužbe u smislu čl. 336. ZKP/93." (VSRH, I KŽ-4/1993 od 22. srpnja 1993.)

17. Optužba je prekoračena kada je sud proglasio optuženika krivim i zbog vožnje neprilagođenom brzinom, iako ga državni odvjetnik tereti samo zbog vožnje u alkoholiziranom stanju.

Iz obrazloženja:

"Prvostupanjski sud utvrđuje u pobijanoj presudi da je optuženik kritične zgode, zbog alkoholiziranosti i uslijed toga oslabljenih vozačkih sposobnosti, ušao svojim vozilom u desni zavoj brzinom kojom taj zavoj nije mogao svladati te je vozilom prešao na lijevu stranu ceste i tu se sudario s vozilom kojim je iz suprotnoga smjera pravilno upravljao oštećenik.

Međutim, državni odvjetnik je na glavnoj raspravi od 10. svibnja 1990., dakle još prije prve osuđujuće presude prvostupanjskoga suda i ukidnoga rješenja ovoga Vrhovnoga suda, iz opisa djela izostavio brzinu vozila, te je prema toj izmijenjenoj optužnici sada teretio optuženika samo za alkoholiziranost, smatrajući da je ona u uzročnoj vezi s nastupjelim posljedicama.

No, prvostupanjski sud, bez obzira na izmijenjenu optužnicu, utvrđuje u pobijanoj presudi da je optuženik kritične zgode upravljao svojim vozilom i neadekvatnom brzinom

kojom taj zavoj nije mogao svladati, a u obrazloženju presude daje još i razloge u odnosu na brzinu optuženikova vozila, nalazeći da je bila neprimjerena i da je uz alkoholiziranost optuženika dovela do prometne nesreće.

Na ovaj način, dodavanjem opisu kaznenog djela na štetu optuženika okolnosti koje optužba više nije sadržavala, prekoračena je optužba odnosno povrijeđen objektivni identitet optužbe i time ostvarena apsolutno bitna postupovna povreda iz čl. 354. st. 1. t. 9. ZKP-a.” (VSRH, I KŽ-237/1993 od 29. prosinca 1993.)

18. Prekoračena je optužba kad je sud optuženike proglasio krivim zbog kaznenog djela prijevare iz čl. 137. st. 2. KZRH-a (sada čl. 224. KZ/97), premda su oni bili optuženi zbog kaznenog djela zlouporabe položaja ili ovlasti iz čl. 215. st. 3. KZRH-a, te poticanja i pomaganja na to kazneno djelo i kazneno djelo krivotvorenja službene isprave iz čl. 221. st. 1. i 2. KZRH-a, a tužitelj tijekom glavne rasprave nije izmijenio činjenični opis optužbe, dakle optuženik je osuđen za drugo a ne drugačije kazneno djelo, pa to ukazuje da je sud u ovom slučaju preuzeo ulogu tužitelja u postupku izmjene činjeničnog opisa djela premda je on, sukladno odredbi čl. 350. st. 1. ZKP/97 striktno vezan za činjenični opis djela sadržanog u optužnici.

Sud prvoga stupnja ostvario je bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 354. st. 1. toč. 9. ZKP/93, prekoračio je ovlaštenja koja po zakonu ima, jer je optuženike osudio za drugo kazneno djelo, a ne za ono zbog kojega su optuženi. Naime, državni odvjetnik je optuženicima stavio na teret da su počinili kazneno djelo protiv službene dužnosti i javnih ovlaštenja te poticanje na to kazneno djelo i pomaganje kod toga kaznenoga djela kao i kazneno djelo krivotvorenja službene isprave, poticanje na krivotvorenju službene isprave i pomaganje prilikom krivotvorenja službene isprave, a pobijanom presudom opt. Z. K. je oslobođen od optužbe dok su opt. E.Š. i opt. N.S. proglašeni krivim zbog kaznenog djela prijevare iz čl. 137. st. 1. i 2. KZRH-a u vezi čl. 17. OKZRH-a. Prema odredbi čl. 336. ZKP/93 presuda se može odnositi samo na djelo koje je predmet optužbe, dakle, ne i na koje drugo kazneno djelo. Razlike između kaznenih djela iz čl. 215. st. 1., 3. i 5. KZRH-a odnosno 221. st. 1. i 2. KZRH-a i kaznenog djela iz čl. 137. st. 1. i 2. KZRH-a u vezi čl. 17. OKZRH-a je očita. Kazneno djelo zlouporabe položaja ili ovlaštenja spada među kaznena djela protiv službene dužnosti i javnih ovlaštenja i objekt njegove zaštite je interes društva i svakog pojedinca za ispravnosću i zakonitošću u djelovanju državnih i drugih službi od javnog interesa, jer samo tako one mogu ispunjavati svoju društvenu funkciju, dok kazneno djelo krivotvorenja službene isprave spada u kaznena djela protiv javnog reda i pravnog saobraćaja, a objekt njegove zaštite je čistoća, vjerodostojnost i nepovredivost isprava. (VSRH, I KŽ-280/1997 od 20. prosinca 2000.)

19. Okolnost da je optuženik povezao oštećenika za koga je znao da je pijan i morao stoga očekivati u toku vožnje njegov neoprezni postupak i pad s motocikla, ne može se staviti na teret optuženiku jer bi bila prekoračena optužba. (VSH, I KŽ-913/1978)

20. Optužnicom je optuženiku stavljeno na teret da je, upravljajući pod utjecajem alkohola osobnim automobilom, prouzrokovao prometnu nesreću i time je učinio kazneno djelo iz čl. 273. st. 2. KZ-a (sada čl. 272. st. 3. KZ). Prvostupanjskom presudom, optuženik je oglašen krivim da je vozilo dao na upravljanje drugoj osobi koja je bila pod utjecajem alkohola, pa da je ona prouzrokovala tu prometnu nesreću.

S obzirom na to da presudom prema čl. 317. ZKP-a (sada čl. 350. st. 1. ZKP/97) mogu i moraju biti obuhvaćeni samo oni bitni elementi bića kaznenog djela koji su sadržani u optužbi, a da se dopuštene razlike mogu odnositi samo na nebitne, sporedne elemente

(mjesto, vrijeme izvršenja i slične modalitete djela) koji ne mijenjaju suštinu djela iz optužbe, prvostupanjski sud je svojom presudom učinio bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 334. st. 1. t. 8. ZKP/93 (sada čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP/97), jer je djelo za koje je optuženi osuđen u bitnim elementima različito od djela iz optužbe, tj. izrekom pobijane presude prekoračen je objektivni identitet optužnice. (VSH, I Kž-258/1975 od 8. siječnja 1976.)

21. Kad je predmet optužbe djelo koje ima obilježja kaznenog djela pronevjere iz čl. 322. st. 2. KZ-a (sada čl. 345. st. 2. KZ), tada prvostupanjski sud, bez izmjene optužnice (čl. 308. ZKP), ne može optuženika oglasiti krivim i osuditi za kazneno djelo nesavjesnog poslovanja u privredi iz čl. 213. st. 1. KZ-a (sada čl. 291. KZ). Ukoliko to ipak učini, ostvario je bitnu povredu odredaba kaznenog postupka iz čl. 334. st. 1. t. 8. ZKP/93 (sada čl. 367. st. 1. toč. 9. ZKP/97) prekoračenjem optužbe. (VSH, I Kž-2421/1975 od 20. svibnja 1976.)

22. Prekoračena je optužba ako je sud optuženog proglasio krivim zbog kaznenog djela iz čl. 273. st. 1. KZ-a (sada čl. 272. st. 1. KZ) u vezi s čl. 271. st. 1. KZ-a, utvrđujući da je optuženik posljedicu uzrokovao zbog upotrebe neispravnog vozila, a bio je optužen da je posljedicu uzrokovao nepravilnom vožnjom – zbog alkoholiziranosti i nepropisne brzine. (VSH, Kž-928/1968 od 26. rujna 1968.)

23. Ako sud prvog stupnja u svojoj presudi, kojom oglašava optuženika krivim za djelo iz optužnice, tom djelu da drugačiju pravnu oznaku, ali s time da ta drugačija pravna oznaka odgovara usvojenom činjeničnom opisu (proizlazi iz njega) i da nije teža (nepovoljnija za optuženika) od one u optužnici, optužba nije prekoračena. (VSH, I Kž-2002/1974 od 26. prosinca 1974.)

24. Prekoračena je optužba kad je sud prvog stupnja optuženika, bez da je tužitelj izmijenio optužbu, osudio umjesto kaznenog djela ubojstva u pokušaju iz čl. 34. st. 1. KZRH-a u svezi s čl. 17. st. 1. OKZRH-a za kazneno djelo nasilničkog ponašanja iz čl. 193. st. 3. KZRH-a.

“Optužnicom državnog odvjetnika optuženiku se stavlja na teret počinjenje kaznenog djela ubojstva u pokušaju iz čl. 34. st. 1. KZRH-a u svezi s čl. 17. st. 1. OKZRH-a, a sud prvog stupnja iz optuženikove obrane i svih provedenih dokaza, nije našao utvrđenim da bi se u djelatnosti ovog optuženika stekla bitna obilježja tog kaznenog djela, već sukladno činjeničnom opisu djela proizlazi da je na mjestu događaja, a nakon prepirke s oštećenikom, istog napao nožem te mu zadao ubodne rane prednje strane grudnog koša u visini srca, na leđima između 11 – 12 rebra, te lijeve podlaktice, koje ozljede su bile lake naravi.

Kraj tako utvrđenog činjeničnog stanja sud prvog stupnja je trebao ocijeniti je li moguće utvrđeno postupanje optuženika uklopiti u činjenični opis djela iz optužbe, uz određene manje intervencije u tom pravcu, a da se ne narušava identitet optužbe, ali ukoliko je utvrdio da to ipak nije moguće, kao što je to bilo i u konkretnom slučaju, jer je utvrdio sasvim nešto drugo od onoga za što se optuženik tereti, trebao je donijeti oslobađajuću presudu (čl. 360. toč. 3. ZKP).

Međutim, sud prvog stupnja je oglosio optuženika krivim za ono što mu se uopće ne stavlja na teret, već ga tereti potpuno novom inkriminacijom koja s obzirom na zaštitni objekt predstavlja drugo kazneno djelo, različito od kaznenog djela ubojstva u pokušaju, pa je na navedeni način unošenjem u činjenični opis bitnih elemenata kvalificiranog kaznenog djela iz čl. 192. st. 3. KZRH-a, za koje optuženik nije terećen, prekoračena optužba.” (VSRH, I Kž-14/1997. od 17. prosinca 1998.)

25. Kada je optuženiku stavljeno na teret da je počinio kazneno djelo iz čl. 40. st. 1. KZRH-a u svezi s čl. 17. OKZRH-a na način da je oštećenika udario nogama obuvenim u teške cipele, pristajući da ga teško ozlijedi, sud je proglašavajući optuženika krivim da je na inkriminirani način postupao s namjerom da oštećenika teško povrijedi, prekoračio optužbu jer je optuženika proglasio krivim da je djelo počinio s izravnom namjerom, a ne s neizravnom, kako je bio optužen. (Županijski sud u Koprivnici, KŽ-14/1998 od 10. veljače 1998.)

26. Optužba nije prekoračena kad je sud oglasio optuženika krivim da je, osim gotova novca i predmeta obuhvaćenih optužnicom, pri izvršenju kaznenog djela teške krađe iz čl. 131. KZH-a, uzeo i zadržao za sebe još jedan džepni kalkulator, koji nije bio obuhvaćen optužnicom.

Na takvo utvrđenje sud je bio ovlašten jer se njime ne dira u kvalifikaciju djela, niti se na bilo koji drugi način dovodi u pitanje identitet djela iz optužnice. (VSH, I KŽ-447/1982 od 26. svibnja 1982.)

27. Ostvarena je bitna povreda odredaba kaznenog postupka iz čl. 364. st. 1. toč. 9. ZKP-a kad je sud, bez izmjene optužnice, kojom se optuženik tereti za kazneno djelo pronevjere iz čl. 229. KZH-a, oglasio optuženika krivim za kazneno djelo nesavjesnog privrednog poslovanja iz čl. 103. KZH-a. (VSH, I KŽ-938/1985 od 3. rujna 1987.)

U ovom radu ukazali smo na osnovnu problematiku koja se javlja u postupku prekoračenja optužbe, s ciljem da se pomogne sudskoj praksi u primjeni kaznenoprocenih odredaba koje se odnose na navedenu problematiku.

L I T E R A T U R A

1. Pavišić i suradnici, Komentar zakona o kaznenom postupku, II. izd. knjiga prva, Vasiljević–Grubač, Komentar zakona o krivičnom postupku, treće izdanje, Beograd 1987.
2. Jemrić, Zakon o krivičnom postupku, Zagreb, 1981.
3. Pavlica – Lutovac, Zakon o krivičnom postupku u praktičnoj primjeni, Beograd 1987.
4. Grubiša, Pravila za praktično rješavanje pitanja objektivnog identiteta presude i optužbe, NN broj 11 – 12, 1960.